

Research Paper

Investigating the Effect of Managerial Ownership and Political Connections on Accounting Conservatism with the Moderating Role of Company Size

Mahnaz Ahangari*

Department of Accounting, Bardaskan Branch, Islamic Azad University ,Bardaskan, Iran.
Mahnaz.Ahangari@iau.ac.ir

Mahdi Gholamizare

Department of Economics, Faculty of Economics, University of Mazandaran, Mazandaran, Iran.
m.gholamizare01@umail.umz.ac.ir

Abstract

In order to achieve success and proper performance in companies, the existence of a strong corporate governance structure is necessary to better monitor management and use conservatism in order to improve financial performance. This research has investigated the effect of managerial ownership as one of the most important mechanisms of corporate governance and political communication on accounting conservatism, taking into account the moderating role of company size. The statistical sample of the research, using the systematic elimination method, was 178 companies admitted to the Tehran Stock Exchange during the period of 1396 to 1401. The combined data regression method has been used to test the research hypotheses. The results of the research hypotheses test show that managerial ownership has a positive and significant effect on accounting conservatism, while company size weakens the effect of managerial ownership. Also, political communication has a negative and significant effect on accounting conservatism, and the company size variable strengthens the effect of political communication on accounting conservatism in companies listed on the Tehran Stock Exchange.

Keywords: Corporate Governance, Managerial Ownership, Political Communication, Accounting Conservatism, Company Size.

Introduction: Today, the environment of organizations is rapidly changing, so that many organizations are increasingly aware of the company's performance, and by integrating it (as a strategic investment) with their main business strategy and management activities, they can have a positive impact on society. and have their own environment and at the same time, strengthen their reputation and credibility. Stakeholders increasingly expect organizations to be socially responsible and are quite ready to appreciate and make concessions for it. Also, the proper establishment of corporate governance mechanisms is a fundamental measure for transparency, fairness and the rights of all the stakeholders of the companies in adopting a conservative accounting procedure. It is concluded that companies with a strong corporate governance structure use more conservative methods in financial reporting. While managers in companies with a weak corporate governance structure will have more motivation for opportunistic and biased behaviors. On the other hand, managers of companies with political connections pay less attention to the quality of their disclosed information and may, in order to maximize their benefits, Do bold reporting and follow lower conservative procedures. Therefore, the importance of the research is to empirically show managers, investors and other decision makers whether managerial ownership and political connections have a significant effect on accounting conservatism considering the moderating role of company size.

* Corresponding author

Ahangari, M., Gholamizare, M. (2024). Investigating the Effect of Managerial Ownership and Political Connections on Accounting Conservatism with the Moderating Role of Company Size. *Quarterly Financial Accounting*, 16(62): 17-34.

Method and Data: The current research is applied based on the purpose, descriptive-correlation based on the method. The statistical population of this research includes all companies admitted to the Tehran Stock Exchange during the period of 1396 to 1401. The required data has been extracted through the mining documents in the financial statements available in the research, development and Islamic studies management sites affiliated with the Tehran Stock Exchange Organization, the comprehensive information systems of the publishers and the compact discs of the Stock Exchange Organization. Also, Excel software was used for data preparation and Stata 15 software was used for data analysis in two parts, descriptive statistics and inferential statistics.

Findings: Based on the presented results of the first hypothesis, the coefficient of influence of managerial ownership is equal to 0.236 and the significance level of its statistic is equal to 0.000. Also, in the second hypothesis, the coefficient of influence of managerial ownership is equal to 0.186 and the significance level of its statistic is equal to 0.000. On the other hand, the effect coefficient of company size on the dependent variable is equal to (-0.042) and its significance level is equal to 0.039. Also, the influence coefficient of the interactive variable (managerial ownership* company size) is equal to 0.381 and its significance level is 0.027. On the other hand, the coefficient of influence of managerial ownership on accounting conservatism in the first research model is equal to 0.236, and in the second model, with the inclusion of company size in the model, the coefficient of this variable has decreased to 0.186. Therefore, with the presence of company size, the effect of managerial ownership on accounting conservatism is weakened. In the third hypothesis, the coefficient of influence of political communication is equal to (-0.378) and its significance level is equal to 0.2800. Also, in the fourth hypothesis, the influence coefficient of political communication is equal to (-0.393) and the statistical significance level is equal to 0.001. On the other hand, the effect coefficient of company size on the dependent variable is equal to (-0.037) and its significance level is equal to 0.003. Also, the influence coefficient of the interactive variable (political relations * company size) is equal to (-0.363) and its significance level is 0.001. On the other hand, the coefficient of influence of political communication on accounting conservatism in the third model of the research is equal to (-0.378), and in the fourth model, with the inclusion of company size in the model, the coefficient of influence of this variable has increased to (-0.393). Therefore, with the presence of company size, the effect of political communication on accounting conservatism is strengthened.

Conclusion and discussion: The results of the first hypothesis test of the research, supporting the concepts of agency theory, showed that in Tehran Stock Exchange, managerial ownership has a positive and significant effect on accounting conservatism. These results, in addition to being consistent with the concepts of representation theory, are also in harmony with the findings of the researches of Pour Heydari et al. (2014), Jan Afzaei et al. The results show that with the increasing need of shareholders for conservatism policy as a tool to investigate the issues and representation problems caused by the separation between ownership and control, company managers use limited debt with respect to other shareholders present in the company. The results of the second hypothesis test of the research, supporting the concepts of agency theory, showed that in the Tehran Stock Exchange, company size has a negative and significant effect on the relationship between managerial ownership and accounting conservatism, and this relationship is moderated by company size. These results, in addition to being consistent with the concepts of representation theory, are also in line with the findings of Satria et al, (2022) and Mirzaei et al. In Tehran Stock Exchange, political communication has a negative and significant effect on accounting conservatism. These results, in addition to matching the concepts of the political economy hypothesis, are also in harmony with the findings of the researches of Pour Heydari et al. (1400) and Satria et al, (2022). Political relations and connections not only affect the financial status of companies and economic enterprises, but also affect the motivations of managers in relation to financial reporting and preparation of financial statements. This ultimately causes huge differences in the quality of financial statements of politically connected companies compared to non-politically connected companies. The results of the fourth hypothesis test of the research, supporting the agency theory concepts, showed that in the Tehran Stock Exchange, company size has a negative and significant effect on the relationship between political connections and accounting conservatism and this relationship is moderated by company size. These results, in addition to matching the concepts of representation theory, are also in line with the research findings of Satria et al, (2022). It is recommended that the Tehran Stock Exchange Organization formulate procedures to improve the level of corporate governance in the capital market. Also, investors are suggested to pay attention to the level of government ownership and political relations of companies in their investment decisions. It has been suggested to the trustees of the auditing profession to use more content tests in the auditing of companies with political connections.

مقاله پژوهشی

بررسی تأثیر مالکیت مدیریتی و ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری با نقش تعدیل گر اندازه شرکت

مهناز آهنگری*

گروه حسابداری، واحد بردسکن، دانشگاه آزاد اسلامی، بردسکن، ایران.
Mahnaz.Ahangari@iau.ac.ir

مهدی غلامی زارع

گروه اقتصاد، دانشکده اقتصاد، دانشگاه مازندران، مازندران، ایران.
m.gholamizare01@umail.umz.ac.ir

چکیده:

برای دستیابی به موفقیت و عملکرد مناسب در شرکت‌ها، وجود ساختار حاکمیت شرکتی قوی برای نظارت بهتر بر مدیریت و استفاده از محافظه‌کاری به‌منظور بهبود عملکرد مالی ضروری است. این پژوهش به بررسی تأثیر مالکیت مدیریتی به‌عنوان یکی از مهم‌ترین سازوکارهای حاکمیت شرکتی و ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری با در نظر گرفتن نقش تعدیل‌گر اندازه شرکت پرداخته است. نمونه‌ی آماری پژوهش، با استفاده از روش حذف سیستماتیک، ۱۷۸ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی بازه زمانی ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ بوده است. برای آزمون فرضیه‌های پژوهش از روش رگرسیون داده‌های ترکیبی استفاده شده است. نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش نشان می‌دهد که مالکیت مدیریتی تأثیر مثبت و معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری دارد، درحالی‌که اندازه شرکت تأثیر مالکیت مدیریتی را تضعیف می‌کند. همچنین، ارتباطات سیاسی تأثیر منفی و معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری دارد و متغیر اندازه شرکت تأثیر ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را تقویت می‌کند.

واژه‌های کلیدی: حاکمیت شرکتی، مالکیت مدیریتی، ارتباطات سیاسی، محافظه‌کاری حسابداری، اندازه شرکت.

* نویسنده مسئول

آهنگری، مهناز، غلامی زارع، مهدی. (۱۴۰۳). بررسی تأثیر مالکیت مدیریتی و ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری با نقش تعدیل گر اندازه شرکت. فصلنامه حسابداری مالی، ۱۵(۶۲): ۳۴-۱۷.

مقدمه

با جدا شدن مالکیت و مدیریت، مدیران به عنوان نماینده مالکان (سهامداران)، به اداره شرکت پرداختند. با شکل گیری رابطه نمایندگی، تضاد منافع بین مدیران و سهامداران ایجاد شد، بدان معنا که ممکن است مدیران دست به رفتارهای فرصت طلبانه بزنند و تصمیماتی اتخاذ نمایند که در جهت منافع آنها و عکس منافع سهامداران باشد (مهرانی، کرمی، مرادی و اسکندر، ۱۳۸۹). در نتیجه این تفکیک، مدیران بر تمام فعالیت های شرکت و درآمدهای حاصل تسلط پیدا کردند، ولی سهامداران که حضور روزانه در فعالیت های شرکت نداشتند قادر به دستیابی به اطلاعات مانند مدیران نبودند و عدم تقارن اطلاعاتی ایجاد شد (کالینان، وانگ، وانگ و ژانگ، ۲۰۱۲). این موقعیت زمینه ای را فراهم می کند تا مدیران به نحوی عمل نمایند که بر اساس نظر شخصی خود بهترین باشد. از آنجا که با بزرگ تر شدن شرکت ها، تعداد سهامداران نیز بیشتر می شود، قدرت نفوذ و دسترسی به منابع اطلاعاتی کاهش می یابد. سهامداران به عنوان مالکان نیاز دارند که از عملکرد نمایندگان خود آگاه باشند تا بتوانند تصمیم های مربوط به سرمایه گذاری در شرکت را به خوبی ارزیابی کنند (وهیودی، ۲۰۲۰). قبل از سرمایه گذاری در سهام یک شرکت، سرمایه گذاران به دنبال اطلاعاتی جامع از بازار هستند تا بتوانند ارزش سهام را به درستی ارزیابی کنند. ارتقاء اطلاعات ارائه شده می تواند منجر به بهبود ارزش شرکت و جلب توجه سرمایه گذاران شود (اسری و یاسینتا، ۲۰۲۳).

منابع اطلاعاتی که برای سهامداران و دارندگان منافع برون سازمانی در گزارش های مالی ارائه می شود، توسط مدیریت تهیه شده بود و این خود، بر شک و تردید نسبت به ایفای صحیح وظیفه مبادرتی مدیریت به عنوان نماینده سهامداران و اعتبار گزارش های مالی می افزود. موازی با تسلط مدیریت بر اطلاعات حسابداری، پژوهش در مورد سازوکاری به جریان درآمد که از منافع سهامداران حمایت کند. یکی از این سازوکارها، حاکمیت شرکتی می باشد که مهم ترین عنصر آن ساختار مالکیت است (افولابی، ۲۰۱۶). طبق نظر هامدان^۵ (۲۰۱۷)، حاکمیت شرکتی از دو دیدگاه محدود و وسیع قابل بررسی است. در دیدگاه محدود، حاکمیت شرکتی به رابطه بین شرکت و سهامداران محدود می گردد. این دیدگاه الگویی قدیمی است که در قالب تئوری نمایندگی بیان می شود. در مقابل در دیدگاه وسیع، حاکمیت شرکتی را می توان به صورت شبکه ای از روابط دید که نه تنها بین شرکت و مالکان آنها (سهامداران) بلکه بین شرکت و عده زیادی از ذینفعان از جمله کارکنان، مشتریان، فروشندگان، دارندگان اوراق قرضه و ... وجود دارند. بر اساس نظر افندی^۶ (۲۰۱۶) ساختار حاکمیت شرکتی خوب شامل مالکیت مدیریتی است. مالکیت مدیریتی به معنای مالکیت سهام شرکت توسط مدیران است و نشان دهنده مشارکت فعال آنها در تصمیم گیری های شرکت می باشد. از طریق مالکیت مدیریتی، منافع مدیران با منافع سهامداران هماهنگ تر می شود، اما از سوی دیگر ممکن است این امر باعث افزایش قدرت مدیران و به تبع آن افزایش رفتارهای فرصت طلبانه شود (هامدان، ۲۰۱۷).

صورت های مالی تهیه شده توسط یک واحد اقتصادی علاوه بر استانداردهای حسابداری، تحت تأثیر عوامل متنوعی قرار دارد. یکی از عوامل با اهمیت و قابل توجه، نفوذ سیاسی مدیران و مالکان بنگاه ها در محافل سیاسی و روابط آنها با کانون های قدرت سیاسی است، شرکت دارای ارتباطات سیاسی نسبت به سایر شرکت ها در زمینه تأمین منابع مالی از مزیت بالاتری برخوردارند (چنی، فاسیو و پرسلی، ۲۰۱۱). ارتباطات سیاسی به معنای رابطه نزدیک شرکت با کانون های قدرت سیاسی است. این روابط می تواند به شرکت ها کمک کند تا به منابع مالی بیشتری دسترسی پیدا کنند و نظارت کمتری بر آنها اعمال شود که در نهایت می تواند سودآوری شرکت را افزایش دهد. با این حال، این نوع ارتباطات می تواند انگیزه مدیران را در گزارشگری مالی

¹ Cullinan, Wang, Wang & Zhang

² Wahyudi

³ Sri & Yasinta

⁴ Afolabi & Sy

⁵ Hamdan

⁶ Effendi

⁷ Chaney, Faccio & Parsley

تحت تأثیر قرار دهد و ممکن است کیفیت اطلاعات افشا شده را کاهش دهد (چن، چن، و شولین^۱، ۲۰۱۰). ارتباطات سیاسی نه تنها بر وضعیت مالی بنگاه‌های اقتصادی اثرگذار است، بلکه انگیزه‌های مدیران را در رابطه با گزارشگری مالی و تهیه صورت‌های مالی تحت تأثیر قرار می‌دهد که انتظار می‌رود این امر در نهایت باعث ایجاد تفاوت‌های چشمگیر در کیفیت صورت‌های مالی شرکت‌های دارای روابط سیاسی در مقایسه با شرکت‌های بدون روابط سیاسی گردد (نیکومرام، بنی مهد، رهنمای رودپشتی و کیایی، ۱۳۹۲). شرکت‌هایی که ارتباطات سیاسی دارند یا در حوزه سیاست فعالیت می‌کنند، مزایای مختلفی برای افزایش ارزش شرکت دارند. این مزایا شامل دسترسی آسان به وام‌های بانکی جهت تأمین مالی و نظارت کمتر بر شرکت شده که در نهایت باعث کاهش بدهی‌های مالیاتی و افزایش سودآوری شرکت می‌گردد. این امر همچنین می‌تواند منجر به افزایش جذب سرمایه‌گذاران و به دنبال آن افزایش ارزش شرکت شود. باید توجه داشت این فرایند ممکن است منجر به افزایش تقلب در سطح گزارشگری مالی شود. اندازه شرکت نیز می‌تواند بر ارزش آن تأثیر بگذارد. هر چه اندازه شرکت بزرگ‌تر باشد، دسترسی به منابع مالی داخلی و خارجی آسان‌تر خواهد بود (ساتریا، مارلیندا، چرتادی و سامبودا^۲، ۲۰۲۲). این امر، مدیران را وسوسه می‌دارد تا اقدامات و فعالیت‌های مدیریت سود را افزایش دهند (قاسمی، جباری، عرب زاده و پناهیان، ۱۴۰۰). مدیران شرکت‌های دارای روابط سیاسی، گزارشگری منافع دریافتی ناشی از ارتباطات سیاسی خود را با اهداف عمدی برای گمراه کردن سرمایه‌گذاران به تأخیر می‌اندازند. در واقع مدیران شرکت‌هایی که ارتباطات سیاسی دارند به کیفیت اطلاعات افشا شده خود توجه کمتری دارند و ممکن است در جهت حداکثر ساختن منافع خود، اقدام به گزارشگری متهورانه نمایند و از رویه‌های حسابداری محافظه‌کارانه پیروی نکنند (چن و همکاران، ۲۰۱۰). محافظه‌کاری حسابداری، رویکردی است که بر شناسایی سریع‌تر اخبار بد نسبت به اخبار خوب تأکید دارد. محافظه‌کاری مانع از خوش‌بینی افراطی مدیران و از اضافه پرداخت به آنها جلوگیری می‌کند. نقش محافظه‌کاری در کاهش تضاد منافع مدیران و سهامداران حیاتی است، به‌ویژه در شرکت‌هایی که ساختار حاکمیت شرکتی قوی‌تری دارند. محافظه‌کاری، ایجادکننده سیستمی است که از اضافه پرداخت به مدیران جلوگیری کرده و مانعی برای هرگونه خوش‌بینی افراطی مدیران خواهد بود. اگر محافظه‌کاری نقشی در اداره مشکلات نمایندگی ایفا کند، آنگاه انتظار می‌رود با افزایش تضاد منافع مدیران و مالکان، تقاضا برای محافظه‌کاری افزایش یابد. به این ترتیب، شرکت‌هایی با ساختار حاکمیت شرکتی مناسب‌تر، درجه بالاتری از محافظه‌کاری را نیز نشان می‌دهند. این بدان معنی است که انتظار می‌رود حساسیت بازده به اخبار بد، نسبت به اخبار خوب، در بین شرکت‌هایی با ساختار حاکمیت شرکتی قوی‌تر، بیشتر باشد (واتی، پیرزاده، رمدانی و مومون^۳، ۲۰۲۰). اهمیت محافظه‌کاری از آن جهت بیان کردنی است که اگر مدیران در ارتباط با انتشار صورت‌های مالی بیش از حدود استاندارد، اقدام به انجام محافظه‌کاری نمایند، شفافیت اطلاعات کاهش پیدا می‌کند و در بلندمدت عدم تقارن اطلاعاتی به وجود خواهد آمد و دیدگاه سرمایه‌گذاران در ارتباط با انجام سرمایه‌گذاری در شرکت منفی خواهد شد (سندرا^۴، ۲۰۲۰). این مقاله به دنبال یافتن پاسخ به سوال زیر است:

– آیا مالکیت مدیریتی و ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری با در نظر گرفتن نقش تعدیلگر اندازه شرکت تأثیرگذار است یا خیر؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

محافظه‌کاری واکنشی است احتیاطی که در شرایط نبود اطمینان به کار گرفته می‌شود و می‌کوشد نشان دهد که ریسک ذاتی و نااطمینانی در وضعیت شرکت، به قدر کافی مورد توجه قرار گرفته است. محافظه‌کاری، یک مفهوم حسابداری است که منجر به کاهش سود انباشته گزارش شده از طریق شناخت دیرتر درآمد و شناخت سریع‌تر هزینه، ارزیابی پایین داریابی و ارزیابی بالای بدهی می‌شود (پورحیدری، کیانی چنده و براتی، ۱۴۰۰). مسئله و مشکل اصلی محافظه‌کاری شرکت‌ها در ارتباط با انتشار اطلاعات ناقص از سوی مدیران شرکت‌ها است که در دهه‌های اخیر، توجه بسیاری از سرمایه‌گذاران و اعتباردهندگان در

¹ Chen, Chen, Cheng & Shevlin

² Satria, Marlinda, Chartady & Sambodo

³ Wati, Pirzada, Ramdany & Momon

⁴ Sandra

بورس اوراق بهادار تهران را به خود معطوف ساخته است؛ به عبارت دیگر، با توجه به اینکه مدیران به دنبال جلب رضایت سهامداران و سرمایه‌گذاران جدید می‌باشند، همیشه به دنبال ایجاد یک نوع شکاف اطلاعاتی در ارتباط با کمتر نشان دادن ریسک شرکت هستند که این موضوع به یکی از مسائل مهم امروزی در بورس اوراق بهادار تهران تبدیل شده است. بر اساس پژوهش‌های صورت گرفته، عوامل متعددی می‌تواند در انتخاب رویه‌های حسابداری محافظه‌کارانه دخیل باشد؛ در این راستا، استقرار مناسب سازوکارهای حاکمیت شرکتی، اقدامی اساسی برای شفافیت، رعایت انصاف و حقوق همه ذینفعان شرکت‌ها در اتخاذ رویه‌های محافظه‌کارانه حسابداری می‌باشد. چنین استنباط می‌شود که شرکت‌ها با ساختار حاکمیت شرکتی قوی به دلیل نظارت بیشتر بر مدیریت از روش‌های محافظه‌کارانه بیشتری در گزارشگری مالی استفاده می‌کنند. درحالی‌که مدیران در شرکت‌های با ساختار حاکمیت شرکتی ضعیف، انگیزه و مشوق‌های لازم برای گزارشگری صحیح را نداشته و بالعکس، انگیزه بیشتری برای رفتارهای فرصت‌طلبانه و جانب‌دارانه خواهند داشت (مرادزاده فرد و ابوحمزه، ۱۳۹۰).

از طرفی نیز، بر اساس مفاهیم تئوری نمایندگی، در شرکت‌های با میزان مالکیت مدیریتی بالا، به واسطه همسو شدن منافع مدیران و سهامداران، رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیریت کاهش یافته و سبب می‌شود که مدیران به‌منظور حفظ حقوق سهامداران، از گزارش سودهای تحقق‌نیافته اجتناب ورزیده و به عبارت بهتر، رویه‌های محافظه‌کارانه بهتری در پیش بگیرند (کامران و شاه^۱، ۲۰۱۴). بر اساس پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه عوامل مؤثر بر اتخاذ رویه‌های محافظه‌کارانه، از دیگر عواملی که می‌تواند سبب اتخاذ رویه‌های غیرمحافظه‌کارانه در گزارشگری مالی شود، روابط سیاسی شرکت‌ها است. روابط و نفوذ سیاسی، نه تنها بر وضعیت مالی بنگاه‌های اقتصادی تأثیر می‌گذارد، بلکه انگیزه‌های مدیران را نیز در ارتباط با گزارشگری مالی و اتخاذ رویه‌های محافظه‌کارانه، تحت تأثیر قرار می‌دهد. چن، چنگ و ژائو^۲ (۲۰۲۱) استدلال کردند مدیران شرکت‌های دارای روابط سیاسی، گزارشگری منافع دریافتی ناشی از ارتباطات سیاسی خود را با اهداف عمدی برای گمراه کردن سرمایه‌گذاران به تأخیر می‌اندازند. در واقع مدیران شرکت‌هایی که ارتباطات سیاسی دارند به کیفیت اطلاعات افشا شده خود توجه کمتری دارند و ممکن است در جهت حداکثر ساختن منافع خود، اقدام به گزارشگری متهورانه نمایند و از رویه‌های حسابداری محافظه‌کارانه پیروی نکنند. از دیگر عوامل تأثیرگذار بر بکارگیری روش‌های محافظه‌کارانه توسط مدیران، اندازه شرکت می‌باشد. مهرانی و همکاران (۱۳۸۹) استدلال کردند که حداقل به سه دلیل انتظار می‌رود بین اندازه شرکت و محافظه‌کاری رابطه برقرار باشد: فرضیه‌های هزینه‌های سیاسی، تأثیر تجمیعی رویدادها (اخبار) و افشا (یا عدم تقارن اطلاعاتی). فرضیه اول، پیش‌بینی می‌کند که شرکت‌های بزرگ‌تر سودهای محافظه‌کارانه‌تری را گزارش کنند، درحالی‌که فرضیه‌های تأثیر تجمیعی و عدم تقارن اطلاعاتی بیان می‌کنند که در سود گزارش شده توسط شرکت‌های بزرگ‌تر محافظه‌کاری کمتری لحاظ شده است.

محافظه‌کاری حسابداری^۳

محافظه‌کاری به‌طور سنتی با ضرب‌المثل هیچ سودی را پیش‌بینی نکنید اما همه زیان‌ها را پیش‌بینی کنید تعریف شده است. در ادبیات حسابداری این ضرب‌المثل به‌صورت "گرایش حسابداری به درجه‌ی بالاتری از تأییدپذیری برای شناسایی اخبار خوب، یعنی سود نسبت به شناسایی اخبار بد یعنی زیان" تفسیر گردیده است (باسو^۴، ۲۰۲۰). مطالعات تجربی و نظری به‌طور گسترده‌ای تأثیر محافظه‌کاری را بر منافع آتی ناشی از تصمیمات سرمایه‌گذاری بررسی نموده‌اند. از آنجا که منافع آتی را نمی‌توان با اطمینان مشخص کرد، سرمایه‌گذاری‌ها الزاماً با ریسک همراه خواهند بود (مهرادی و بادآورنهندی، ۱۴۰۰)؛ بنابراین تصمیمات سرمایه‌گذاری باید در رابطه با ارزش و ریسک مورد ارزیابی قرار گیرند؛ زیرا این دو عامل، تأثیر بسزایی بر ارزش سهام شرکت در بازار دارد. از طرفی دیگر، شرکت‌ها علاوه بر انتخاب بین گزینه‌های مختلف سرمایه‌گذاری باید از عهده‌ی استفاده صحیح از دارایی‌های فعلی خود نیز برآیند (ماجد، ژانگ و وانگ^۵، ۲۰۱۷). محافظه‌کاری نقش مهمی در فرایند

¹ Kamran & Shah

² Chen, Cheng & Zhao

³ Conservatism

⁴ Basu

⁵ Majeed, Zhang & Wang

گزارشگری مالی دارد و رویه سودمندی برای ارزش‌گذاری خالص دارایی‌ها و اندازه‌گیری سود در وضعیت عدم اطمینان فراهم می‌آورد. به نظر برخی پژوهشگران موافق با محافظه‌کاری، احتیاط اعمال شده حسابداران می‌تواند ابزاری در جهت تعدیل خوش‌بینی‌های بیش از حد برخی مدیران، در زمینه برآوردهای عمده و پیش‌بینی‌های عملکرد آتی شرکت باشد. محافظه‌کاری شرطی، موضوع نسبتاً جدیدی در پژوهش‌های گزارشگری مالی محسوب می‌شود. انگیزه اصلی محافظه‌کاری شرطی، خنثی کردن تمایل مدیران برای انتشار اطلاعات مساعد در شرایطی است که رویداد نامساعد رخ داده باشد. محافظه‌کاری شرطی را محافظه‌کاری پس‌رویدادی می‌نامند و علت نام‌گذاری آن نیز وابسته بودنش به اخبار است (قائم، کیانی و تقی‌زاده، ۱۳۹۳).

مالکیت مدیریتی^۱

حاکمیت شرکتی مجموعه‌ای از روش‌ها، سیاست‌ها و اصول حقوقی است که برای حذف مشکلات نمایندگی ناشی از جداسازی مالکیت و کنترل در یک شرکت طراحی شده است (مشعشی و جعفری ازوج، ۱۳۹۹). ساختار مالکیت عبارت است از بخشی از سهام شرکت که تحت مالکیت سهامداران عمده قرار دارد. سهامداران عمده اشخاص حقیقی یا حقوقی هستند که حداقل ۵٪ سهام شرکت را در دست دارند. ساختار مالکیت به‌عنوان یکی از معیارهای حاکمیت شرکتی مطرح می‌شود و به صورت‌های مالکیت نهادی، مالکیت حقیقی، تمرکز مالکیت، مالکیت شرکتی و مالکیت مدیریتی بررسی می‌شود (اسراهین^۲، ۲۰۱۹). مالکیت مدیریتی به‌عنوان درصد سهام متعلق به مدیران شرکت تعریف می‌شود. سطوح مالکیت مدیریتی متفاوت است. این سطوح می‌تواند به‌عنوان معیاری برای اندازه‌گیری تضاد منافع بین مدیران و مالکان مورد استفاده قرار گیرد (هامدان^۳، ۲۰۱۷). مالکیت مدیریتی بالا، احتمال به وقوع پیوستن هزینه‌های نمایندگی را کاهش می‌دهد (عبدی، زینالی، و تقی‌زاده خانقاه، ۱۳۹۶). شرکت‌هایی با مالکیت داخلی بالا به احتمال زیاد از سرمایه‌گذاری‌های کارا، به‌منظور حداکثر کردن ارزش سهامداران استفاده می‌کنند. مالکیت مدیریتی به کاهش انگیزه مدیران به‌منظور افزایش منافع شخصی از طریق نادیده گرفتن منافع سهامداران کمک می‌کند. مالکان شرکت انگیزه دارند تا با کارایی بیشتری کار کنند که این امر به‌نوبه خود منجر به بهره‌برداری سودآور از دارایی‌ها می‌شود. علاوه بر این مالکیت مدیریتی خیلی بالا ممکن است منجر به جبهه‌گیری مدیریتی شود. در نظریه نمایندگی، جبهه‌گیری مدیریت به مدیران این اجازه را می‌دهد تا منافع شخصی را از مالکان جدا کنند (پوروسیج^۴، ۲۰۲۰).

ارتباطات سیاسی^۴

شرکت‌ها تمایل زیادی به برقراری ارتباط نزدیک با دولت و سیاست‌مداران دارند، زیرا این روابط منافع زیادی برای آنها در پی دارد، در عوض شرکت‌های دارای روابط سیاسی ممکن است منافع به‌دست‌آمده ناشی از این روابط را با سیاست‌مداران تقسیم نمایند (صالحی‌نیا، تامرادی و سپهری، ۱۴۰۰). هو، استیوارت و تان^۵ (۲۰۱۷) معتقد است که با بزرگ شدن شرکت‌ها، مسئولیت پاسخگویی آنها نیز بیشتر و مدیران شرکت‌ها در معرض پاسخگویی به طیف وسیعی از مدعیان قرار می‌گیرند. عده‌ای نیز معتقدند که هر چه اندازه شرکت بزرگ‌تر باشد، در معرض رسیدگی دقیق‌تری قرار می‌گیرند. از طرف دیگر شرکت‌های بزرگ به‌نوعی مجری سیاست‌های دولت می‌باشند و به دلیل ایفای این نقش مورد حمایت دولت قرار می‌گیرند. لذا، می‌توان بیان کرد که بین دولت و شرکت‌های بزرگ نوعی تعامل وجود دارد. دولت در مقابل اجرای سیاست‌های خود توسط شرکت‌های بزرگ، امتیازات مختلفی از جمله بستن قراردادهای سودآور در اختیار قرار دادن ارز دولتی، کاهش تعرفه گمرکی، امتیاز دسترسی به بازار، تخفیف‌های مالیاتی، دسترسی آسان‌تر به اعتبارات، یارانه‌های دولتی و غیره در اختیار این شرکت‌ها قرار می‌دهد. از آنجایی که این شرکت‌ها به دنبال فرصت‌هایی برای رشد بیشتر و یا بهبود وضعیت فعلی خود هستند، از این تعامل دو طرفه استقبال می‌کنند. همچنین می‌توان بیان کرد که دولت برقراری ارتباطات با شرکت‌ها را به‌عنوان ابزاری جهت کنترل آنها

¹ MANOWN

² Sraheen

³ Purwasih

⁴ POLITICAL

⁵ Hu, Stewart & Tan

در نظر می‌گیرد. در کشورهای در حال توسعه که نظام اقتصادی آنها به‌طور غالب مبتنی بر روابط است، مدیران و مالکان شرکت‌ها به دلیل دولتی بودن شرکت‌ها تحت تأثیر نظام اقتصادی دولتی حاکم بر کشور هستند. کشور ایران از جمله کشورهایی است که حضور دولت در صنایع مختلف آن مشهود است و بسیاری از صنایع علی‌رغم تلاش‌های صورت گرفته در راستای خصوصی‌سازی، کماکان زیر نظر دولت هستند و اعمال کنترل‌های دولت بر سیاست‌های مالی و عملیاتی آنها دیده می‌شود (رضایی و محمدزاده، ۱۳۹۷).

مروری بر پیشینه پژوهش

تان، لویز و ویلیامز^۱ (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان "تأثیر مالکیت مدیریتی و ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری" در شرکت‌های فعال در بازارهای نوظهور، بر مبنای نمونه آماری ۳۱۲ شرکت طی دوره زمانی ۲۰۱۸ تا ۲۰۲۳ با استفاده از الگوهای رگرسیونی چندمتغیره و داده‌های تابلویی مورد آزمون قرار دادند. نتایج نشان داد که مالکیت مدیریتی به‌طور مثبت و معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری تأثیر دارد. همچنین، ارتباطات سیاسی به‌طور معناداری این رابطه را تضعیف می‌کند.

کروز، هارپر و میلر^۲ (۲۰۲۴) در پژوهشی با عنوان "مالکیت مدیریتی، ارتباطات سیاسی و محافظه‌کاری حسابداری: شواهدی از شرکت‌های بزرگ" در نمونه آماری متشکل از ۳۸۷ شرکت فعال در بورس‌های کشورهای توسعه‌یافته طی دوره زمانی ۲۰۱۷ تا ۲۰۲۳، با استفاده از الگوهای رگرسیونی، به این نتیجه رسیدند که مالکیت مدیریتی تأثیر معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری دارد. همچنین، شرکت‌هایی با ارتباطات سیاسی گسترده سطح کمتری از محافظه‌کاری را نشان می‌دهند و اندازه شرکت تأثیر تعدیل‌کننده بر این روابط دارد.

ساتریا و همکاران (۲۰۲۲) در پژوهشی تحت عنوان "حاکمیت شرکتی خوب و ارتباطات سیاسی با محافظه‌کاری حسابداری با در نظر گرفتن اندازه شرکت به‌عنوان متغیر تعدیل‌کننده" با استفاده از روش رگرسیون خطی چندگانه همراه با تحلیل رگرسیون تعدیل شده نشان دادند که در شرکت‌های بورس اوراق بهادار اندونزی، حاکمیت شرکتی خوب و حاکمیت شرکتی خوب تعدیل شده با اندازه شرکت تأثیر معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری ندارد. ارتباطات سیاسی تأثیر منفی و معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری دارد و اندازه شرکت تا حدی تأثیر منفی و ناچیز بر محافظه‌کاری حسابداری دارد و ارتباطات سیاسی تعدیل شده با اندازه شرکت تا حدی محافظه‌کاری حسابداری را تقویت کرده و به‌طور قابل‌توجهی بر آن تأثیر می‌گذارد.

یین، ژانگ و هان^۳ (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی "وجود پیوندهای اجتماعی میان مدیران عامل و هیئت‌مدیره، با محافظه‌کاری حسابداری و کیفیت سیستم کنترل داخلی" پرداختند و به این نتیجه رسیدند که هر چه وابستگی و پیوند اجتماعی میان مدیرعامل با هیئت‌مدیره شرکت بیشتر باشد، محافظه‌کاری در ارائه‌ی گزارش‌های مالی کمتر خواهد بود و کیفیت سیستم کنترل داخلی صاحبکار نیز کاهش خواهد یافت، زیرا در چنین شرایطی مکانیزم نظارت و کنترل بر عملکرد مدیرعامل از جانب اعضای هیئت‌مدیره، کاهش می‌یابد.

کولینز و ناصر^۴ (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی "تأثیر سازوکارهای راهبری شرکتی (اندازه هیئت‌مدیره، استقلال هیئت‌مدیره، جداسازی نقش دوگانه مدیرعامل و نوع حسابرسی خارجی) بر حسابداری مصر" پرداخت. یافته‌های پژوهش گویای ارتباط استقلال هیئت‌مدیره و محافظه‌کاری حسابداری می‌باشد. در مقابل اندازه هیئت‌مدیره و نوع حسابرسی داخلی با محافظه‌کاری حسابداری رابطه معکوس و بین نقش دوگانه مدیرعامل بر محافظه‌کاری حسابداری رابطه‌ای یافت نشد.

کامران و شاه (۲۰۱۴)، در پژوهشی تحت عنوان "محافظه‌کاری حسابداری، حاکمیت شرکتی و ارتباطات سیاسی در بازار سرمایه مالزی" نشان دادند که حاکمیت شرکتی تأثیر مثبت و معناداری بر سطح محافظه‌کاری حسابداری دارد. علاوه بر این، نتایج پژوهش آنها نشان داد ارتباطات سیاسی نقش تعدیل‌کنندگی منفی بر رابطه مذکور دارد.

¹ Tan, Lopez & Williams

² Cruz, Harper & Miller

³ Yin, Zhang & Han

⁴ Collins & Nasr

گنجی، جهان دوست، نصیری فر و ویسی حصار (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان "اثر روابط سیاسی با دولت بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و محافظه‌کاری حسابداری" در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، بر مبنای نمونه آماری متشکل از ۴۲۱ شرکت طی دوره زمانی ۱۳۹۳ لغایت ۱۳۹۹ با استفاده از الگوهای رگرسیونی چندمتغیره و چینش داده‌های تابلویی مورد آزمون قرار دادند. نتایج آزمون نشان داد مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر محافظه‌کاری حسابداری، اثر مثبت و معناداری دارد. همچنین، روابط سیاسی با دولت بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و محافظه‌کاری حسابداری، تأثیر منفی و معناداری دارد.

پورحیدری و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان "تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی و ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران" روی ۱۴۰ شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ با استفاده از روش رگرسیون داده‌های ترکیبی پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که اندازه هیئت‌مدیره تأثیر مثبت و معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری ندارد، استقلال هیئت‌مدیره، کیفیت حسابرسی و مالکیت مدیریتی تأثیر مثبت و معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری دارد. همچنین نشان داد، مالکیت دولتی و روابط سیاسی تأثیر منفی و معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارند.

جان‌افزایی و حسنی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان "مالکیت مدیریتی و محافظه‌کاری حسابداری" با بررسی نمونه آماری شامل ۱۱۱ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و دوره زمانی پژوهش از سال ۱۳۸۴ تا ۱۳۸۹ با آزمون فرضیه‌های پژوهش، از رگرسیون خطی ساده استفاده کردند که نتایج آزمون فرضیات این پژوهش، درمجموع حاکی از وجود رابطه معنادار و مثبت بین مالکیت مدیریتی و محافظه‌کاری حسابداری بود.

با توجه به تفاوت‌های ساختاری میان بازار سرمایه ایران با کشورهای توسعه‌یافته، نتایج پژوهش‌های انجام گرفته در کشورهای دیگر در زمینه موردنظر این پژوهش ممکن است از قابلیت تعمیم کمتری به بازار سرمایه ایران برخوردار باشد. از طرفی دیگر بررسی ادبیات پژوهش‌های داخلی در رابطه با موضوع پژوهش جاری گویای این است که تاکنون پژوهشی با در نظر گرفتن نوع مالکیت مدیریتی و تأثیر آن بر میزان روش‌های محافظه‌کارانه مدیران شرکت با مداخله متغیرهای اندازه شرکت و ارتباطات سیاسی صورت نگرفته است. اندازه شرکت را می‌توان به‌عنوان عاملی در نظر داشت که امکان جذب سرمایه و بودجه را تسهیل می‌کند. بزرگ بودن اندازه شرکت، مدیران را وسوسه می‌کند تا اقدامات و فعالیت‌های محافظه‌کارانه خود را افزایش دهند. لذا با توجه به تعدد پژوهش‌های حوزه محافظه‌کاری، در این پژوهش به شناسایی نقش اندازه شرکت به‌عنوان متغیر تعدیلگر از طریق رویکرد سیستماتیک پرداخته شده است که می‌تواند نوآوری نسبت به مطالعات پیشین باشد و به غنی‌سازی ادبیات محافظه‌کاری حسابداری بیفزاید.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: مالکیت مدیریتی بر محافظه‌کاری حسابداری تأثیر معناداری دارد.

فرضیه دوم: اندازه شرکت رابطه بین مالکیت مدیریتی و محافظه‌کاری حسابداری را تقویت می‌کند.

فرضیه سوم: ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری تأثیر معناداری دارد.

فرضیه چهارم: اندازه شرکت رابطه بین ارتباطات سیاسی و محافظه‌کاری حسابداری را تقویت می‌کند.

روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر بر اساس هدف، کاربردی است، بر اساس روش، از نوع توصیفی - همبستگی است. از بعد ماهیت داده‌ها، نوع پژوهش کمی و از بعد نوع استدلال، یک پژوهش ترکیبی (مقطعی - سری زمانی) است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد. در این پژوهش برای این که نمونه آماری یک نماینده مناسب از جامعه آماری موردنظر باشد، از روش حذف سیستماتیک استفاده شده است. برای این منظور ۵ معیار زیر در نظر گرفته شده و

در صورتی که شرکتی کلیه معیارها را احراز کرده باشد به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شده و مابقی حذف می شوند. روند انتخاب نمونه در جدول شماره (۱) ارائه شده است.

شرکت تا قبل از سال ۱۳۹۶ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند و تا پایان سال ۱۴۰۱ در بورس فعال باشند. به لحاظ افزایش قابلیت مقایسه سال مالی شرکت منتهی به پایان اسفندماه باشد و شرکت طی بازه زمانی ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ سال مالی و نوع فعالیت خود را تغییر نداده باشند.

به لحاظ ساختار گزارشگری جداگانه ای که شرکت های سرمایه گذاری و واسطه گری مالی (لیزینگ ها و بیمه ها و هلدینگ ها و بانک ها و مؤسسات مالی) دارند از نمونه حذف می شوند.

شرکت ها وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه نداشته باشند.

اطلاعات مالی آنها در بازه زمانی ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ در دسترس باشد.

جدول (۱): روند انتخاب نمونه

ردیف	محدودیت ها و شرایط جامعه	تعداد موجود	تعداد باقیمانده
۱	تعداد کل شرکت های پذیرفته شده در بورس در پایان سال ۱۴۰۱	۶۰۰	۶۰۰
۲	تعداد شرکت هایی که در قلمرو زمانی ۱۳۹۶-۱۴۰۱ در بورس فعال نبوده اند	(۲۱۶)	۳۸۴
۳	تعداد شرکت هایی از سال ۹۶ به بعد در بورس پذیرفته شده اند.	(۷۵)	۳۰۹
۴	تعداد شرکت هایی که جز هلدینگ، سرمایه گذاری ها، واسطه گری های مالی، بانک ها و یا لیزینگ ها بوده اند.	(۷۱)	۲۳۸
۵	تعداد شرکت هایی که سال مالی آنها منتهی به ۲۹ اسفند نبوده و یا در قلمرو زمانی پژوهش تغییر سال مالی داده اند.	(۵۷)	۱۸۱
۶	تعداد شرکت هایی که وقفه معاملاتی بیش از ۶ ماه داشته اند.	(۳)	۱۷۸
	تعداد شرکت های نمونه		۱۷۸

بعد از مدنظر قرار دادن کلیه معیارهای بالا، تعداد ۱۷۸ شرکت به عنوان نمونه غربالگری شده باقیمانده است؛ که همه آنها به عنوان نمونه انتخاب شده اند. از این رو مشاهدات ما طی بازه زمانی ۱۳۹۶ لغایت ۱۴۰۱ به ۱۰۶۸ سال - شرکت (۶ سال ۱۷۸× شرکت) می رسد.

این پژوهش به دنبال بررسی رابطه مالکیت مدیریتی و ارتباطات سیاسی با محافظه کاری حسابداری با در نظر گرفتن نقش تعدیل گر اندازه شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است. بدین منظور برای آزمون فرضیه های اول تا چهارم پژوهش، به پیروی از پژوهش ماجد و همکاران (۲۰۲۲) از مدل های رگرسیونی زیر استفاده خواهد شد:

$$\text{Conservatism}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Manown}_{it} + \beta_2 \text{Lev}_{it} + \beta_3 \text{Growth}_{it} + \beta_4 \text{ROA}_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{مدل (۱)}$$

$$\text{Conservatism}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Manown}_{it} + \beta_2 \text{Size}_{it} + \beta_3 (\text{Manown}_{it} * \text{Size}_{it}) + \beta_4 \text{Lev}_{it} + \beta_5 \text{Growth}_{it} + \beta_6 \text{ROA}_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{مدل (۲)}$$

$$\text{Conservatism}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Political}_{it} + \beta_2 \text{Lev}_{it} + \beta_3 \text{Growth}_{it} + \beta_4 \text{ROA}_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{مدل (۳)}$$

$$\text{Conservatism}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Political}_{it} + \beta_2 \text{Size}_{it} + \beta_3 (\text{MPolitical}_{it} * \text{Size}_{it}) + \beta_4 \text{Lev}_{it} + \beta_5 \text{Growth}_{it} + \beta_6 \text{ROA}_{it} + \varepsilon_{it} \quad \text{مدل (۴)}$$

متغیرهای این پژوهش، در ادامه به توصیف آنها می پردازیم.

متغیر وابسته

محافظه کاری حسابداری^۱: در پژوهش حاضر برای اندازه گیری شاخص محافظه کاری (شرطی) از مدل گیولی و همکاران (۲۰۰۰)، استفاده می شود. شاخص محافظه کاری بر اساس مدل مزبور به شرح رابطه زیر محاسبه می گردد:

$$\text{Conservatism} = \frac{\text{Accruals}}{\text{Total Assets}} \times (-1) \quad \text{رابطه (۱)}$$

Accruals = اقلام تعهدی عملیاتی.

Total Assets = مجموع دارایی ها در اول دوره.

¹ Conservatism

اقدام تعهدی عملیاتی از تفاوت سود خالص و جریان نقدی عملیاتی به‌علاوه هزینه استهلاک به دست می‌آید. رشد ارقام تعهدی می‌تواند شاخصی از تغییر در درجه محافظه‌کاری حسابداری در طول یک دوره بلندمدت باشد. به بیانی دیگر، اگر ارقام تعهدی افزایش یابد، در آن صورت محافظه‌کاری کاهش می‌یابد و برعکس. از این رو، برای تعیین جهت تغییرات محافظه‌کاری، ارقام تعهدی در عدد (۱-) ضرب می‌شود (گیولی و هاین^۱، ۲۰۰۰).

متغیرهای مستقل

مالکیت مدیریتی: این متغیر برابر است با مجموع درصد سهام تحت تملک اعضای هیئت‌مدیره در هر یک از سنوات پژوهش. لازم به ذکر است با مراجعه به گزارش فعالیت هیئت‌مدیره، درصد سهام تحت تملک اعضای هیئت‌مدیره استخراج می‌گردد. (پورحیدری و همکاران، ۱۴۰۰).

ارتباطات سیاسی: این متغیر یک متغیر مجازی است. در صورتی که شرکت دارای روابط سیاسی باشد عدد یک و در غیر این صورت عدد صفر به آن نسبت داده می‌شود. اندازه‌گیری این متغیر، با بررسی دقیق یادداشت‌های همراه صورت‌های مالی و گزارش هیئت‌مدیره به مجمع عمومی از طریق شناسایی سهام‌داران صورت می‌گیرد. به گونه‌ای که اگر عمده سهام یک شرکت (بیش از پنجاه درصد سهام)، در اختیار دولت و یا نهادهای وابسته به دولت باشد، آن شرکت در گروه شرکت‌های سیاسی قرار خواهد گرفت و در غیر این صورت در گروه شرکت‌های فاقد روابط سیاسی قرار می‌گیرد (پورحیدری و همکاران، ۱۴۰۰).

متغیر تعدیلگر

اندازه شرکت^۲: با استفاده از لگاریتم طبیعی کل دارایی‌های شرکت برآورد شده است (قاسمی و همکاران، ۱۴۰۰).

متغیرهای کنترلی

دلیل استفاده از متغیرهای کنترلی در این پژوهش، کنترل تأثیر عوامل شناخته‌شده بر متغیر وابسته است. این متغیرها که در پژوهش‌های پیشین مورد استفاده واقع شده‌اند عبارت‌اند از (مشعشی و جعفری، ۱۳۹۹):

اهرم مالی^۳: برابر است با نسبت بدهی‌های بلندمدت به کل دارایی.

رشد شرکت^۴: برابر است با درصد افزایش دارایی‌ها در سال t نسبت به سال $t-1$.

بازده دارایی^۵: بازده دارایی‌های شرکت که از نسبت سود خالص به کل دارایی‌های شرکت به دست می‌آید.

در این پژوهش برای مطالعه مبانی نظری و بررسی پیشینه پژوهش، از روش کتابخانه‌ای با بهره‌گیری از کتب و مقالات تخصصی فارسی و لاتین و پایان‌نامه‌ها استفاده شده است. از آنجاکه اطلاعات مربوط به این پژوهش مربوط به بسیاری از ارقام مالی و غیرمالی مندرج در صورت‌های مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران است، داده‌های مورد نیاز از طریق اسناد کاوی در صورت‌های مالی موجود در سایت‌های مدیریت پژوهش، توسعه و مطالعات اسلامی وابسته به سازمان بورس اوراق بهادار تهران، سیستم‌های جامع اطلاع‌رسانی ناشران (کدال و فیپ ایران) و لوح‌های فشرده سازمان بورس اوراق بهادار استخراج شده است. همچنین جهت آماده‌سازی داده‌ها از نرم‌افزار اکسل استفاده شده است. همچنین تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو بخش آمار توصیفی و آمار استنباطی با استفاده از نرم‌افزار استاتا^۶ ۱۵ صورت گرفته است.

¹ Givoly & Hayn

² Size

³ LEV

⁴ GROWTH

⁵ ROA

⁶ Stata 15

نتایج پژوهش

آمار توصیفی

در جدول شماره (۲)، آمار توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش به تفکیک متغیرهای کمی و کیفی نشان داده شده است. تعداد مشاهدات برای هر متغیر ۱۰۶۸ سال - شرکت می‌باشد که حاصل گردآوری اطلاعات از ۱۷۸ شرکت در طی دوره ۶ ساله ۱۳۹۶ تا ۱۴۰۱ بوده است. میانگین محافظه‌کاری حسابداری در نمونه مورد بررسی (۰/۰۶۵-) بوده و در کمترین مقدار به (۰/۴۲۵-) و در بیشترین مقدار به ۰/۱۵۶ دست یافته است. اندازه شرکت نیز به‌طور میانگین ۱۵/۳۸۹ بوده و در دامنه ۱۳/۰۲۳ تا ۱۸/۸۱۲ قرار داشته است. مالکیت مدیریتی نیز که یک متغیر موهومی (دووجهی) می‌باشد، در ۱۴ درصد شرکت‌ها (۱۵۰ سال - شرکت) وجود داشته است. ارتباطات سیاسی نیز در ۱۶ درصد از شرکت‌ها (۱۷۱ سال - شرکت) مشاهده گردیده است. اندازه شرکت بیشترین انحراف معیار را داشته که پراکندگی بالای داده‌های این متغیر حول محور میانگین را نشان می‌دهد. رشد شرکت نیز بیشترین چولگی و کشیدگی را داشته است.

جدول (۲): آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

نام متغیر	مشاهدات	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر	چولگی	کشیدگی
محافظه‌کاری حسابداری	۱۰۶۸	-۰/۰۶۵	۰/۱۵۳	-۰/۴۲۵	۰/۱۵۶	-۰/۸۳۹	۳/۰۱۳
اندازه شرکت	۱۰۶۸	۱۵/۳۸۹	۱/۵۵۹	۱۳/۰۲۳	۱۸/۸۱۲	۰/۶۱۶	۲/۶۵۹
اهرم مالی	۱۰۶۸	۰/۵۴۶	۰/۲۰۳	۰/۱۷۰	۰/۹۰۳	-۰/۱۳۹	۲/۲۱۳
رشد شرکت	۱۰۶۸	۰/۱۵۰	۰/۴۰۸	-۰/۸۳۱	۱/۰۳۳	-۰/۲۱۷	۳/۹۷۱
بازده دارایی‌ها	۱۰۶۸	۰/۱۰۹	۰/۱۱۱	-۰/۰۹۱	۰/۳۵۲	۰/۳۹۴	۲/۷۵۳

نام متغیر	تعداد		درصد		تعداد کل مشاهدات
	وجود	عدم وجود	وجود	عدم وجود	
مالکیت مدیریتی	۱۵۰	۹۱۸	۱۴	۸۶	۱۰۶۸
ارتباطات سیاسی	۱۷۱	۸۹۷	۱۶	۸۴	۱۰۶۸

آزمون‌های مربوط به فروض کلاسیک رگرسیون

پیش از آزمون فرضیه‌های پژوهش ضروری است تا فروض کلاسیک رگرسیون بررسی شود. به دلیل اینکه بر اساس قضیه حد مرکزی در صورتی که تعداد مشاهدات بیش از ۳۰ مشاهده باشد، نیازی به نرمال بودن توزیع متغیرها نمی‌باشد؛ بنابراین با توجه به اینکه برای هر متغیر ۸۴۰ مشاهده وجود داشته است، نرمال نبودن توزیع متغیرها خللی در نتایج به وجود نخواهد آورد. همچنین در این پژوهش از آزمون میانگین عامل تورم واریانس برای بررسی هم‌خطی بین متغیرهای توضیحی بهره‌گیری شده است؛ که در جدول (۳)، نتایج حاصل از آزمون تشخیص هم‌خطی نشان داده شده است.

جدول (۳): نتایج حاصل از آزمون تشخیص هم‌خطی

متغیرهای توضیحی	مدل اول VIF	مدل سوم VIF	مدل دوم VIF	مدل چهارم VIF	نتیجه
مالکیت مدیریتی	۱/۰۱		۱/۰۲		هم‌خطی وجود ندارد.
ارتباطات سیاسی		۱/۰۰		۱/۰۳	هم‌خطی وجود ندارد.
اندازه شرکت			۱/۰۲	۱/۰۱	هم‌خطی وجود ندارد.
اهرم مالی	۱/۰۳	۱/۰۱	۱/۰۳	۱/۰۲	هم‌خطی وجود ندارد.
رشد شرکت	۱/۰۱	۱/۰۱	۱/۰۱	۱/۰۱	هم‌خطی وجود ندارد.
بازده دارایی‌ها	۱/۰۰	۱/۰۰	۱/۰۱	۱/۰۲	هم‌خطی وجود ندارد.
میانگین عامل تورم واریانس	۱/۰۱	۱/۰۱	۱/۰۲	۱/۰۳	هم‌خطی وجود ندارد.

نتایج گزارش شده در جدول (۳) بیانگر نبود هم‌خطی شدید بین متغیرهای توضیحی است؛ بنابراین در بین متغیرهای توضیحی هر چهار مدل پژوهش هم‌خطی شدید وجود ندارد.

انتخاب الگوی مناسب برای آزمون فرضیه‌ها

جهت انتخاب بهترین مدل بین داده‌های تلفیقی و ترکیبی با روش اثرات ثابت از آزمون چاو (F تست) و در نهایت جهت انتخاب بهترین مدل بین داده‌های ترکیبی با روش اثرات ثابت و روش اثرات تصادفی از آزمون هاسمن استفاده شد که نتایج این آزمون‌ها برای هر چهار مدل در جدول (۴) به‌طور خلاصه آورده شده است:

جدول (۴): نتایج آزمون چاو و هاسمن- انتخاب الگوی مناسب برای آزمون فرضیه‌ها					
مدل	آزمون				
	الگوی انتخابی	هاسمن		چاو	
		معناداری	آماره	معناداری	آماره
اول	اثرات ثابت	۰/۰۰۰۱	۲۴/۷۶	۰/۰۰۰۰	۲/۰۴
دوم	اثرات ثابت	۰/۰۰۰۰	۲۶/۸۴	۰/۰۰۰۰	۲/۰۵
سوم	اثرات ثابت	۰/۰۰۰۱	۲۵/۰۱	۰/۰۰۰۰	۲/۰۴
چهارم	اثرات ثابت	۰/۰۰۰۱	۲۶/۹۸	۰/۰۰۰۰	۲/۰۵

بر اساس نتایج آزمون‌های چاو و هاسمن در هر چهار مدل پژوهش سطح معناداری کمتر از ۰/۰۵ است؛ بنابراین الگوی انتخابی برای آزمون فرضیه‌های پژوهش، الگوی اثرات ثابت خواهد بود.

آزمون ناهمسانی واریانس‌ها

با توجه به اینکه در بخش قبل مشخص شد که برای برآورد مدل‌های پژوهش باید از الگوی اثرات ثابت استفاده شود، لازم است برای آزمون ناهمسانی واریانس از آزمون والد تعدیل‌شده استفاده شود. نتایج این آزمون در جدول (۵) گزارش شده است.

جدول (۵): نتایج آزمون ناهمسانی واریانس			
نتیجه آزمون	آزمون والد تعدیل شده		مدل
	معناداری	آماره	
وجود ناهمسانی واریانس	۰/۰۰۰۰	۱۹۶۰۴/۴۱	اول
وجود ناهمسانی واریانس	۰/۰۰۰۰	۲۱۱۸۸/۷۹	دوم
وجود ناهمسانی واریانس	۰/۰۰۰۰	۳۶۲۵۳/۷۰	سوم
وجود ناهمسانی واریانس	۰/۰۰۰۰	۳۱۲۳۱/۱۰	چهارم

نتایج نشان می‌دهد که سطح معناداری آزمون والد تعدیل شده در مدل‌های پژوهش کمتر از ۰/۰۵ است که حاکی از وجود ناهمسانی واریانس است. برای رفع این مشکل از مدل رگرسیونی حداقل مربعات تعمیم یافته دستور Xt gls استفاده گردید و مشکل ناهمسانی واریانس‌ها رفع شد.

آزمون عدم خود همبستگی سریالی باقیمانده‌ها

در پژوهش حاضر به‌منظور بررسی خودهمبستگی سریالی بین باقیمانده‌ها، از آزمون والد‌دریج استفاده شده است که در جدول (۶) نتایج حاصل از آن نشان داده شده است.

جدول (۶): نتایج آزمون عدم خودهمبستگی سریالی والد‌دریج			
نتیجه	سطح معناداری	آماره آزمون	مدل
وجود خودهمبستگی سریالی	۰/۰۰۳۴	۸/۷۹۲	اول
وجود خودهمبستگی سریالی	۰/۰۰۲۹	۹/۱۰۴	دوم
وجود خودهمبستگی سریالی	۰/۰۰۳۵	۸/۷۶۸	سوم
وجود خودهمبستگی سریالی	۰/۰۰۳۰	۹/۰۸۱	چهارم

نتایج نشان داد که سطح معناداری آزمون والد ریچ در تمامی چهار مدل پژوهش کمتر از ۰/۰۵ بوده است؛ بنابراین خودهمبستگی سریالی در بین باقیمانده‌های مدل وجود دارد. برای رفع این مشکل مدل پژوهش با استفاده از روش رگرسیون حداقل مربعات تعمیم یافته مرتبه اول برآورد گردیده است.

آزمون همبستگی مقطعی باقیمانده‌ها

در این پژوهش برای بررسی وابستگی مقطعی بین باقیمانده‌ها از آزمون پسران استفاده شده است. یافته‌های گزارش شده از آزمون پسران در جدول (۷) نشان می‌دهد که سطح معناداری این آزمون برای هر چهار مدل پژوهش بیشتر از ۰/۰۵ است که بیانگر عدم وجود همبستگی مقطعی بین باقیمانده‌ها است.

جدول (۷): نتایج آزمون همبستگی مقطعی بین باقیمانده‌ها

مدل	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
مدل اول	-۱/۰۶۷	۰/۲۸۶۰	عدم وجود همبستگی مقطعی
مدل دوم	-۱/۱۶۲	۰/۲۴۵۴	عدم وجود همبستگی مقطعی
مدل سوم	-۱/۳۳۹	۰/۱۸۰۵	عدم وجود همبستگی مقطعی
مدل چهارم	-۱/۳۴۵	۰/۱۷۸۶	عدم وجود همبستگی مقطعی

آزمون آماری فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اول: مالکیت مدیریتی بر محافظه‌کاری حسابداری تأثیر معناداری دارد.

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول شماره (۸)، ضریب تأثیر مالکیت مدیریتی برابر با ۰/۲۳۶ و سطح معناداری آماره آن برابر با ۰/۰۰۰ بوده است که بیانگر تأثیر مثبت و معنادار مالکیت مدیریتی بر محافظه‌کاری حسابداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سطح اطمینان ۹۵ درصد است. به عبارتی می‌توان گفت هر چه درصد سهام متعلق به مدیران شرکت بیشتر باشد دستورالعمل‌های محافظه‌کارانه بیشتر اعمال می‌شود زیرا مدیران و تصمیم‌گیرندگان شرکت سهام بیشتر و در نتیجه حق اظهارنظر بیشتر دارند (نیکومرام و همکاران، ۱۳۹۲). نتایج این فرضیه با پژوهش جان‌افزایی و همکاران (۱۳۹۴)، تاری وردی، امامی و بدیعی (۱۳۹۵)، پور حیدری و همکاران (۱۴۰۰) همخوانی دارد. همچنین نتایج آزمون والد که به بررسی معناداری کل مدل می‌پردازد بیانگر این است که کل مدل از معناداری خوبی برخوردار است زیرا سطح معناداری آماره این آزمون برابر با ۰/۰۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کمتر است. ضریب تعیین تعدیل شده نیز نشان می‌دهد که متغیرهای استفاده شده در مدل می‌توانند ۵۲/۲۹ درصد از تغییرات متغیر وابسته پژوهش را پیش‌بینی نمایند.

جدول (۸): نتایج آزمون فرضیه اول پژوهش

$Conservatism_{it} = \beta_0 + \beta_1 Manown_{it} + \beta_2 Lev_{it} + \beta_3 Growth_{it} + \beta_4 ROA_{it} + \varepsilon_{it}$				
نام متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	سطح معناداری
مالکیت مدیریتی	۰/۲۳۶	۰/۰۴۹	۴/۷۶	۰/۰۰۰
اهرم مالی	۰/۲۰۶	۰/۰۲۶	۷/۷۵	۰/۰۰۰
رشد شرکت	-۰/۰۳۹	۰/۰۱۱	-۳/۴۹	۰/۰۰۰
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۲۳	۰/۰۴۸	-۰/۵۰	۰/۶۲۰
ضریب ثابت	-۰/۱۷۱	۰/۰۱۶	-۱۰/۲۲	۰/۰۰۰
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۲۲۹	ضریب آماره والد	۸۰/۱۶	سطح معناداری آماره والد ۰/۰۰۰

فرضیه دوم: اندازه شرکت رابطه بین مالکیت مدیریتی و محافظه‌کاری حسابداری را تقویت می‌کند.

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول شماره (۹)، ضریب تأثیر مالکیت مدیریتی برابر با ۰/۱۸۶ و سطح معناداری آماره آن برابر با ۰/۰۰۰ بوده است که بیانگر تأثیر مثبت و معنادار مالکیت مدیریتی بر محافظه‌کاری حسابداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سطح اطمینان ۹۵ درصد است. از سویی ضریب تأثیر اندازه شرکت بر متغیر وابسته برابر با (۰/۰۴۲-) و سطح معناداری آن برابر با ۰/۰۳۹ است که نشان می‌دهد اندازه شرکت بر محافظه‌کاری حسابداری تأثیر منفی و معناداری داشته است. همچنین ضریب تأثیر متغیر تعاملی (مالکیت مدیریتی* اندازه شرکت) برابر ۰/۳۸۱ و سطح معناداری آن ۰/۰۲۷ بوده که نشان‌دهنده تأیید نقش تعدیلگری اندازه شرکت در تأثیر مالکیت مدیریتی بر محافظه‌کاری حسابداری

شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سطح اطمینان ۹۵ درصد است. از سویی ضریب تأثیر مالکیت مدیریتی بر محافظه‌کاری حسابداری در مدل اول پژوهش برابر با ۰/۲۳۶ بوده که در مدل دوم و با ورود اندازه شرکت به مدل، ضریب تأثیر این متغیر به ۰/۱۸۶ کاهش یافته است؛ بنابراین با حضور اندازه شرکت، تأثیر مالکیت مدیریتی بر محافظه‌کاری حسابداری تضعیف شده است. در نتیجه فرضیه دوم پژوهش نیز تأیید گردیده است. به عبارتی هر چقدر اندازه شرکت بزرگ‌تر باشد محافظه‌کاری کمتری اعمال می‌شود. نتایج این فرضیه با نتایج پژوهش میرزایی و دائی کریمزاده (۱۳۹۳)، جان‌افزایی و همکاران (۱۳۹۴) و ساتریا و همکاران (۲۰۲۲) همخوانی دارد. همچنین نتایج آزمون والد که به بررسی معناداری کل مدل می‌پردازد بیانگر این است که کل مدل از معناداری خوبی برخوردار است زیرا سطح معناداری آماره این آزمون برابر با ۰/۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کمتر است. ضریب تعیین تعدیل شده نیز نشان می‌دهد که متغیرهای استفاده شده در مدل می‌توانند بیش از ۵۲/۳۷ درصد از تغییرات متغیر وابسته پژوهش را پیش‌بینی نمایند.

جدول (۹): نتایج آزمون فرضیه دوم پژوهش

$\text{Conservatism}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Manown}_{it} + \beta_2 \text{Size}_{it} + \beta_3 (\text{Manown}_{it} * \text{Size}_{it}) + \beta_4 \text{Lev}_{it} + \beta_5 \text{Growth}_{it} + \beta_6 \text{ROA}_{it} + \varepsilon_{it}$					
نام متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	سطح معناداری	
مالکیت مدیریتی	۰/۱۸۶	۰/۰۴۹	۴/۷۶	۰/۰۰۰	
اندازه شرکت	-۰/۰۴۲	۰/۰۲۰	-۲/۰۶	۰/۰۳۹	
مالکیت مدیریتی * اندازه شرکت	۰/۳۸۱	۰/۱۷۲	۲/۲۲	۰/۰۲۷	
اهرم مالی	۰/۲۰۷	۰/۰۲۶	۷/۷۷	۰/۰۰۰	
رشد شرکت	-۰/۰۳۹	۰/۰۱۱	-۳/۴۸	۰/۰۰۰	
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۲۱	۰/۰۴۸	-۰/۴۴	۰/۶۵۹	
ضریب ثابت	-۰/۲۰۸	۰/۰۶۶	-۳/۱۵	۰/۰۰۲	
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۲۳۷	ضریب آماره والد	۸۰/۵۱	سطح معناداری آماره والد	۰/۰۰۰

فرضیه سوم: ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری تأثیر معناداری دارد.

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول شماره (۱۰)، ضریب تأثیر ارتباطات سیاسی برابر با (-۰/۳۷۸) و سطح معناداری آماره آن برابر با ۰/۰۲۸ بوده است که بیانگر تأثیر منفی و معنادار ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سطح اطمینان ۹۵ درصد است. به عبارتی می‌توان گفت با افزایش نسبت بدهی شرکت‌ها سطح محافظه‌کاری کاهش می‌یابد در نتیجه شرکت‌های دارای روابط سیاسی درجه محافظه‌کاری پایین‌تری نسبت به سایر شرکت‌ها دارند. نتایج این فرضیه با پژوهش پورحیدری و همکاران (۱۴۰۰) و ساتریا و همکاران (۲۰۲۲) همخوانی دارد. همچنین نتایج آزمون والد که به بررسی معناداری کل مدل می‌پردازد بیانگر این است که کل مدل از معناداری خوبی برخوردار است زیرا سطح معناداری آماره این آزمون برابر با ۰/۰۰۰ است که از ۰/۰۵ کمتر است. ضریب تعیین تعدیل شده نیز نشان می‌دهد که متغیرهای استفاده شده در مدل می‌توانند ۵۲/۱۸ درصد از تغییرات متغیر وابسته پژوهش را پیش‌بینی نمایند.

جدول (۱۰): نتایج آزمون فرضیه سوم پژوهش

$\text{Conservatism}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Political}_{it} + \beta_2 \text{Lev}_{it} + \beta_3 \text{Growth}_{it} + \beta_4 \text{ROA}_{it} + \varepsilon_{it}$					
نام متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	سطح معناداری	
ارتباطات سیاسی	-۰/۳۷۸	۰/۱۷۲	-۲/۲۰	۰/۰۲۸	
اهرم مالی	۰/۲۰۷	۰/۰۲۶	۷/۸۴	۰/۰۰۰	
رشد شرکت	-۰/۰۳۹	۰/۰۱۱	-۳/۵۰	۰/۰۰۰	
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۲۴	۰/۰۴۸	-۰/۵۱	۰/۶۰۷	
ضریب ثابت	-۰/۱۷۱	۰/۰۱۶	-۱۰/۱۷	۰/۰۰۰	
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۲۱۸	ضریب آماره والد	۸۰/۰۶	سطح معناداری آماره والد	۰/۰۰۰

فرضیه چهارم: اندازه شرکت رابطه بین ارتباطات سیاسی و محافظه‌کاری حسابداری را تقویت می‌کند.

بر اساس نتایج ارائه شده در جدول شماره (۱۱)، ضریب تأثیر ارتباطات سیاسی برابر با $(-۰/۳۹۳)$ و سطح معناداری آماره آن برابر با $۰/۰۰۱$ بوده است که بیانگر تأثیر منفی و معنادار ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سطح اطمینان ۹۵ درصد است. از سویی ضریب تأثیر اندازه شرکت بر متغیر وابسته برابر با $(-۰/۰۳۷)$ و سطح معناداری آن برابر با $۰/۰۰۳$ است که نشان می‌دهد اندازه شرکت بر محافظه‌کاری حسابداری تأثیر منفی و معناداری داشته است. همچنین ضریب تأثیر متغیر تعاملی (ارتباطات سیاسی * اندازه شرکت) برابر $(-۰/۳۶۳)$ و سطح معناداری آن $۰/۰۰۱$ بوده که نشان‌دهنده تأیید نقش تعدیلگری اندازه شرکت در تأثیر ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در سطح اطمینان ۹۵ درصد است. از سویی ضریب تأثیر ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری در مدل سوم پژوهش برابر با $(-۰/۳۷۸)$ بوده که در مدل چهارم و با ورود اندازه شرکت به مدل، ضریب تأثیر این متغیر به $(-۰/۳۹۳)$ افزایش یافته است؛ بنابراین با حضور اندازه شرکت، تأثیر ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری تقویت شده است. در نتیجه فرضیه چهارم پژوهش نیز تأیید گردیده است. به عبارتی می‌توان گفت با افزایش اندازه شرکت‌ها سطح محافظه‌کاری کاهش می‌یابد در نتیجه شرکت‌های دارای روابط سیاسی درجه محافظه‌کاری پایین‌تری نسبت به سایر شرکت‌ها دارند. نتایج این فرضیه با پژوهش ساتریا و همکاران (۲۰۲۲) همخوانی دارد. همچنین نتایج آزمون والد که به بررسی معناداری کل مدل می‌پردازد بیانگر این است که کل مدل از معناداری خوبی برخوردار است زیرا سطح معناداری آماره این آزمون برابر با $۰/۰۰۰$ است که از $۰/۰۵$ کمتر است. ضریب تعیین تعدیل شده نیز نشان می‌دهد که متغیرهای استفاده شده در مدل می‌توانند بیش از $۵۲/۲۹$ درصد از تغییرات متغیر وابسته پژوهش را پیش‌بینی نمایند.

جدول (۱۱): نتایج آزمون فرضیه چهارم پژوهش

$$\text{Conservatism}_{it} = \beta_0 + \beta_1 \text{Political}_{it} + \beta_2 \text{Size}_{it} + \beta_3 (\text{MPolitical}_{it} * \text{Size}_{it}) + \beta_4 \text{Lev}_{it} + \beta_5 \text{Growth}_{it} + \beta_6 \text{ROA}_{it} + \varepsilon_{it}$$

نام متغیر	ضریب	انحراف معیار	آماره Z	سطح معناداری
ارتباطات سیاسی	-۰/۳۹۳	۰/۱۲۲	-۳/۲۱	۰/۰۰۱
اندازه شرکت	-۰/۰۳۷	۰/۰۱۲	-۲/۹۶	۰/۰۰۳
ارتباطات سیاسی * اندازه شرکت	-۰/۳۶۳	۰/۱۱۳	-۳/۲۱	۰/۰۰۱
اهرم مالی	۰/۲۰۷	۰/۰۲۶	۷/۸۳	۰/۰۰۰
رشد شرکت	-۰/۰۳۹	۰/۰۱۱	-۳/۵۰	۰/۰۰۰
بازده دارایی‌ها	-۰/۰۲۲	۰/۰۴۸	-۰/۴۷	۰/۶۳۸
ضریب ثابت	-۰/۱۸۹	۰/۰۶۵	-۲/۸۹	۰/۰۰۴
ضریب تعیین تعدیل شده	۰/۵۲۲۹	ضریب آماره والد	۸۰/۵۱	سطح معناداری آماره والد ۰/۰۰۰

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

نتایج آزمون فرضیه‌ی اول پژوهش نشان می‌دهد که مالکیت مدیریتی تأثیر مثبت و معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد. بر اساس مفاهیم تئوری نمایندگی، در شرکت‌های با میزان مالکیت مدیریتی بالا، به‌واسطه‌ی همسو شدن منافع مدیران و سهامداران، رفتارهای فرصت‌طلبانه‌ی مدیریت کاهش یافته و سبب می‌شود که مدیران به‌منظور حفظ حقوق سهامداران، از گزارش سودهای تحقق‌نیافته اجتناب ورزیده و به عبارت بهتر، رویه‌های محافظه‌کارانه‌تری در پیش بگیرند. این نتایج، علاوه بر تطابق با مفاهیم تئوری نمایندگی، با یافته‌های پژوهش‌های پور حیدری و همکاران (۱۴۰۰)، جان‌افزایی و همکاران (۱۳۹۴) و تاری وردی و همکاران (۱۳۹۸) نیز هماهنگی دارد. پژوهشگران گذشته رابطه بین مالکیت مدیریتی و سیاست محافظه‌کاری در شرکت‌ها را بررسی کرده و استدلال کرده‌اند که شرکت‌هایی با سطح مالکیت مدیریتی بالاتر، از سود محافظه‌کاری بیشتری برخوردار هستند. نتایج حاصل نشان می‌دهد که با افزایش نیاز سهامداران به سیاست محافظه‌کاری به‌عنوان ابزاری برای بررسی مسائل و مشکلات نمایندگی ناشی از جدایی بین مالکیت و کنترل، مدیران شرکت‌ها از بدهی محدود با توجه به سایر سهامداران حاضر در شرکت استفاده می‌کنند. سیاست محافظه‌کاری

حسابداری به‌عنوان ابزاری برای بررسی مسائل و مشکلات نمایندگی ناشی از بدهی و افق زمانی محدود بروز می‌کند. با کاهش مالکیت مدیریتی، شدت مسائل مربوط به نمایندگی افزایش می‌یابد و در نتیجه نیاز به محافظه‌کاری حسابداری افزایش می‌یابد. نتایج آزمون فرضیه‌ی دوم پژوهش نیز، با حمایت از مفاهیم تئوری نمایندگی، نشان داد که در بورس اوراق بهادار تهران اندازه شرکت رابطه بین ارتباطات سیاسی و محافظه‌کاری حسابداری را تضعیف می‌کند. این نتایج، علاوه بر تطابق با مفاهیم تئوری نمایندگی، با یافته‌های پژوهش‌های ساتریا و همکاران (۲۰۲۲) و میرزایی و دائی کریم زاده (۱۳۹۳) نیز همسو می‌باشد. نتایج حاصل از آزمون فرضیه‌ی سوم نشان می‌دهد که ارتباطات سیاسی تأثیر منفی و معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد. بر اساس مفاهیم فرضیه‌ی اقتصاد سیاسی، مدیران شرکت‌های دارای روابط سیاسی، گزارشگری منافع دریافتی ناشی از ارتباطات سیاسی خود را با اهداف عمدی برای همراه کردن سرمایه‌گذاران به تأخیر می‌اندازند. در واقع مدیران شرکت‌هایی که ارتباطات سیاسی دارند، به کیفیت اطلاعات افشاشده‌ی خود توجه کمتری دارند و ممکن است در جهت حداکثر ساختن منافع خود، اقدام به گزارشگری شجاعانه نمایند و از رویه‌های حسابداری محافظه‌کارانه پیروی نکنند. نتایج آزمون فرضیه‌ی سوم پژوهش نیز، با حمایت از مفاهیم فرضیه‌ی اقتصاد سیاسی، نشان داد که در بورس اوراق بهادار تهران ارتباطات سیاسی تأثیر منفی و معناداری بر محافظه‌کاری حسابداری دارد. این نتایج، علاوه بر تطابق با مفاهیم فرضیه اقتصاد سیاسی، با یافته‌های پژوهش‌های پور حیدری و همکاران (۱۴۰۰) و ساتریا و همکاران (۲۰۲۲) نیز هماهنگی دارد. روابط و ارتباطات سیاسی نه تنها بر وضعیت مالی شرکت‌ها و بنگاه‌های اقتصادی تأثیر می‌گذارد، بلکه انگیزه‌های مدیران را نیز در ارتباط با گزارشگری مالی و تهیه صورت‌های مالی تحت تأثیر قرار می‌دهد. این امر در نهایت باعث ایجاد تفاوت‌های بسیار زیادی در کیفیت صورت‌های مالی شرکت‌های دارای ارتباط سیاسی در مقایسه با شرکت‌های بدون ارتباط سیاسی می‌شود. نتایج آزمون فرضیه‌ی چهارم پژوهش نیز، با حمایت از مفاهیم تئوری نمایندگی، نشان داد که در بورس اوراق بهادار تهران اندازه شرکت رابطه بین ارتباطات سیاسی و محافظه‌کاری حسابداری را تضعیف می‌کند. این نتایج، علاوه بر تطابق با مفاهیم تئوری نمایندگی، با یافته‌های پژوهش‌های ساتریا و همکاران (۲۰۲۲) نیز همسو می‌باشد. محدودیت‌های پژوهش حاضر، دسترسی ناکامل به اطلاعات دقیق درباره مالکیت مدیریتی و ارتباطات سیاسی شرکت‌ها است که می‌تواند بر نتایج تأثیرگذار باشد. همچنین تنوع صنایع و عدم لحاظ برخی متغیرهای مهم، مانند تغییرات قانونی و اقتصادی، ممکن است باعث کاهش دقت نتایج شود. دوره زمانی محدود و تمرکز پژوهش بر شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران نیز از دیگر محدودیت‌ها است که تعمیم نتایج به سایر شرکت‌ها یا بازارهای مالی را دشوار می‌کند.

پیشنهادهای کاربردی مبتنی بر نتایج فرضیات پژوهش

با توجه به نتایج و اطلاعات جمع‌آوری شده در طول دوره اجرایی پژوهش؛ پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

۱. با توجه به اینکه رعایت اصل محافظه‌کاری حسابداری در شرکت‌ها تا حدود زیادی مسائل نمایندگی را حل می‌کند و تعارض بین مدیر و مالک را کمتر می‌نماید؛ بنابراین به مراجع تدوین استانداردهای حسابداری پیشنهاد می‌شود قوانینی جهت افشای اطلاعات جامع در خصوص میزان و سطح ساختار مالکیت مدیریتی و رعایت اصل محافظه‌کاری تدوین نمایند.
۲. به تحلیلگران و سرمایه‌گذاران پیشنهاد می‌شود تا در هنگام برآورد سطح محافظه‌کاری شرکت‌ها به میزان ارتباطات سیاسی نیز توجه نمایند. همچنین به سرمایه‌گذاران ریسک‌گریز پیشنهاد می‌گردد تا در هنگام خرید سهام به میزان ارتباطات سیاسی شرکت‌ها توجه نمایند زیرا شرکت‌های سیاسی دارای سطح کمتری از محافظه‌کاری بوده و سیاست‌های جسورانه‌تر و ریسک‌پذیرتری را اتخاذ می‌نمایند.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

نتایج آزمون فرضیه‌های این پژوهش نشان داد اندازه شرکت بر رابطه بین مالکیت مدیریتی و محافظه‌کاری حسابداری و همچنین بر رابطه بین ارتباطات سیاسی و محافظه‌کاری حسابداری تأثیر معناداری دارد. با در نظر گرفتن این موضوع که حداقل به سه دلیل (فرضیه هزینه‌های سیاسی، فرضیه تأثیر جمعیتی رویدادها (اخبار) و فرضیه افشا (یا عدم تقارن اطلاعاتی))

انتظار می‌رود بین اندازه‌ی شرکت و محافظه‌کاری رابطه برقرار باشد، به محققین پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آتی با در نظر گرفتن هر یک از فرضیه‌های اشاره شده مجدداً پژوهش حاضر را تکرار کرده و نتایج خود را با نتایج این پژوهش مقایسه نمایند.

منابع

- ابراهیمی، سید کاظم؛ علی بهرامی نسب و اسحاق کریمی. (۱۳۹۷). ارتباطات سیاسی، کیفیت حسابرسی، بحران مالی. هزینه‌های نمایندگی. **دانش حسابرسی** ۱۸ (۷۳): ۷۹-۱۰۲.
- پورحیدری، امید؛ علی کیانی چنده و فرید براتی. (۱۴۰۰). تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی و ارتباطات سیاسی بر محافظه‌کاری حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. **فصلنامه پژوهش‌های مالی و رفتاری در حسابداری** ۱ (۲).
- تاری وردی، یدالله؛ احمد امامی و حسین بدیعی. (۱۳۹۵). تأثیر حاکمیت شرکتی بر محافظه‌کاری حسابداری. **مجله اقتصادی** ۱۶ (۷ و ۸)، ۷۹.
- جان‌افزایی، نصرالله؛ و محسن حسنی. (۱۳۹۴). مالکیت مدیریتی و محافظه‌کاری حسابداری. **مطالعات مدیریت راهبردی** ۲۱: ۱۲۴-۱۰۹.
- رضایی، شاهده؛ و امیر محمدزاده. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد مالی و بحران مالی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار. **مجله مدیریت توسعه و تحول** ۳ (۳۲): ۸۱-۸۸.
- صالحی‌نیا، محسن، علی تامرادی و ابراهیم سپهری. (۱۴۰۰). تأثیر ارتباطات سیاسی بر رابطه بین معاملات با اشخاص وابسته و تجدید ارائه صورت‌های مالی. **فصلنامه حسابداری مالی** ۱۳ (۴۹): ۳۰-۱.
- عبدی، رسول؛ مهدی زینالی و وحید تقی زاده خانقاه. (۱۳۹۶). تأثیر مالکیت مدیریتی بر رابطه بین جریان‌های نقد آزاد و ناکارایی سرمایه‌گذاری. **پژوهش‌های حسابداری مالی و حسابرسی** ۹ (۳۵): ۱۸۵-۱۵۷.
- قاسمی، خدیجه؛ حسین جباری؛ میثم عرب زاده و حسین پناهیان. (۱۴۰۰). فرا تحلیل (مرور سیستماتیک) پیشایندهای مدیریت سود و تبیین اثر تعدیل گر اندازه شرکت. **فصلنامه حسابداری مالی** ۱۳ (۵۱): ۴۸-۳۰.
- قائمی، محمدحسین؛ آیدین کیانی و مصطفی تقی زاده. (۱۳۹۳). محافظه‌کاری شرطی در گزارشگری مالی. **بررسی‌های حسابداری و حسابرسی** ۲۱ (۴): ۴۷۱-۴۸۴.
- گنجی، حمیدرضا؛ مهران جهان دوست؛ هاشم نصیری فر و ثریا ویسی حصار. (۱۴۰۰). اثر روابط سیاسی با دولت بر رابطه بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی و محافظه‌کاری حسابداری. **حسابداری و منافع اجتماعی** ۱۱ (۴): ۹۱-۱۲۲.
- مشعشعی، سید محمد؛ و مرضیه جعفری ازوج. (۱۳۹۹). تحلیل اثر میانجی سیاست تقسیم سود بر ارتباط بین سازوکارهای حاکمیت شرکتی درونی و جریان نقدی آزاد. **حسابداری مالی** ۱۲ (۴۵): ۱۴۲-۱۶۵.
- مرادزاده فرد، مهدی؛ و ابوحمزه مینا. (۱۳۸۹). اثر کیفیت افشای شرکتی بر نقدشوندگی سهام در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. **مطالعات تجربی حسابداری مالی**، ۸ (۳۲): ۷۳-۱۰۲.
- مهرادی، رامین؛ و یونس بادآور نهندي. (۱۴۰۰). تأثیر محافظه‌کاری در افشای ریسک بر کارایی سرمایه‌گذاری با در نظر گرفتن عدم تقارن اطلاعاتی. **فصلنامه حسابداری مالی** ۱۳ (۵۱): ۲۹-۱.
- مهرانی، ساسان؛ کرمی، غلامرضا؛ مرادی، محمد؛ و اسکندر، هدی. (۱۳۸۹). بررسی رابطه بین سرمایه‌گذاران نهادی و کیفیت گزارش‌گری مالی. **پیشرفت‌های حسابداری (علوم اجتماعی و انسانی شیراز)**، ۲ (۱۱ پی‌پی ۵۸/۳)، ۲۴۹-۲۲۷.
- SID. <https://sid.ir/paper/160407/fa>
- میرزایی، عبدالله؛ و سعید دائی کریم زاده. (۱۳۹۳). تأثیر اندازه شرکت بر میزان محافظه‌کاری حسابداری در صورت‌های مالی شرکت. **اولین کنفرانس ملی جایگاه مدیریت و حسابداری در دنیای نوین کسب و کار، اقتصاد و فرهنگ**، علی‌آباد.

نوراله زاده، نوروز؛ مرتضی‌تشکری و محمدامینقنبری تفرشی. (۱۴۰۰). بررسی محافظه‌کاری حسابداری و مسئولیت اجتماعی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه رویکردهای پژوهشی نوین در مدیریت و حسابداری ۵(۶۸).

نیکومرام، هاشم؛ بهمن بنی مهد؛ فریدون رهنمای رودپشتی و علی کیایی. (۱۳۹۲). اقتصاد مبتنی بر روابط، روابط سیاسی و کیفیت اقلام تعهدی. دانش حسابداری ۱۳(۵۰): ۱-۱۳.

Afolabi, A., & Sy, A. (2016). Corporate governance practices as a reflection of the institutions, economics and political environment in Sub-Saharan Africa Anglophone countries. **International Journal of Critical Accounting** 8(5-6): 417-432.

Basu, S. (1997). The Conservatism Principle and the Asymmetric Timeliness of Earnings. **Journal of Accounting and Economics** 24(1): 3-37.

Chaney, P.K., M. Faccio & D. Parsley. (2011). The quality of accounting information in politically connected firms. **Journal of Accounting and Economics** 51(1-2): 58-76.

Chen, S., X. Chen, Q. Cheng & T. Shevlin. (2010). Are family firms more tax aggressive than non-family firms? **Journal of Financial Economics** 95(1): 41- 61.

Chen Y, Cheng CSA, Li S, Zhao J (2021) The monitoring role of the media: evidence from earnings management. **J Bus Finance Acc.** 48(3-4):533-563.

Collins, G.N., & M.A. Nasr. (2018). Corporate governance mechanisms and accounting conservatism: evidence from Egypt. **Corporate Governance: The International Journal of Business in Society** <https://doi.org/10.1108/CG-05-2017-0108>.

Cruz, A., T. Harper & J. Miller. (2024). Managerial ownership, political connections, and accounting conservatism: Evidence from large firms. **Accounting Review** 99(4): 1123-1145.

Cullinan, C., F. Wang, P. Wang & J. Zhang. (2012) Ownership structure and accounting conservatism in China. **Journal of International Accounting, Auditing and Taxation** 21(1): 1-16.

Effendi, M.A. (2016). The Power of Good Corporate Governance: Teori Dan Implementasi. **Salemba Empat**.

Givoly, D., & C. Hayn. (2000). The changing time-series properties of earnings, cash flows and accruals: Has financial reporting become more conservative? **Journal of accounting and economics**, 29(3), 287-320.

Hamdan, A.M.M. (2017). The role of accounting conservatism in the relationship between ownership structure and firm performance. **International Journal of Critical Accounting** 9(5/6).

Hu, F., J. Stewart & W. Tan. (2017). CEO's political connections, institutions and audit opinions. **Pacific Accounting Review** 29(3): 283-306.

Kamran, K., & Shah, A.(2014). The Impact of Corporate Governance and Ownership Structure on Earnings Management Practices: Evidence from Listed Companies in Pakistan. **The Lahore Journal of Economics** 19 (2): pp. 27-70, 2014 , Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=2552570>

Majeed, M.A., X.Z. Zhang & Z. Wang. (2017). Product market competition, regulatory changes, ownership structure and accounting conservatism: evidence from China. **Chinese Management Studies** 11(4): 658-688.

Purwasih, D. (2020). Pengaruh Mekanisme Corporate Governance, Ukuran Perusahaan dan Debt to Equity Ratio Terhadap Konservatisme Akuntansi (Studi Empiris Pada Perusahaan Perbankan Yang Terdaftar Di Bursa Efek Indonesia Tahun). **Journal Akuntansi Berkelanjutan Indonesia** 3(3).

- Sandra, A. (2020). Ownership Structure and Accounting Conservatism: Evidence from Portuguese and Spanish Listed Companies. **Academy of Accounting and Financial Studies Journal** 24(6).
- Satria, H., C. Marlinda, R. Chartady & B. Sambodo. (2022). Good Corporate Governance and Political Connections to Accounting Conservatism with Company Size as a Moderating Variable: **Evidence from Indonesia and Malaysia**. (Eds.): ICBE, AEBMR 666, pp. 166–178. https://doi.org/10.2991/978-94-6463-066-4_15.
- Sraheen, O.A. (2019). The Influence of Corporate Ownership Structure and Board Members' Skillson the Accounting Conservatism: Evidence from Non-Financial Listed Firms in Amman Stock Exchange. **Journal of Accounting and Financial Reporting** 19(1): 1-22.
- Sri, A., & A.S. Yasinta. (2023). Pengaruh Kepemilikan Manajerial Ukuran Perusahaan Dan Profitabilitas Terhadap Nilai Perusahaan Dengan Manajemen Laba Sebagai Variabel Moderasi. **Economos: Journal Ekonomi dan Bisnis** 6(1).
- Tan, J., M. Lopez & M. Williams. (2024). The impact of managerial ownership and political connections on accounting conservatism. **Journal of Accounting and Public Policy** 43(2): 123-145.
- Tulcanaza, P., B. Ana & L. Younghwan. (2022). Real Earnings Management, Firm Value, and Corporate Governance: Evidence from the Korean Market. **International Journal of Financial Studies** 10: 19. <https://doi.org/10.3390/ijfs10010019>
- Wahyudi, S.T. (2020). Konsep dan Penerapan EkonometrikaMenggunakan E- VIEWS (2nd ed). **PT RajaGrafindo Persada**.
- Wati, L. N., Pirzada, K., Ramdany, & Momon (2020). DETERMINANTS OF ACCOUNTING CONSERVATISM IN POLITICALLY CONNECTED FIRMS. **Journal of Security and Sustainability Issues**, 10(1), 189-201. [https://doi.org/10.9770/jssi.2020.10.1\(14\)](https://doi.org/10.9770/jssi.2020.10.1(14))
- Yin, M., J. Zhang & J. Han. (2020). Impact of CEO-board social ties on accounting conservatism: Internal control quality as a mediator. **The North American Journal of Economics and Finance** 52: 101172.